

De samenhang der dingen (1992)

Modulair, 25 november 1992, jaargang

Bij het afscheid wenst Sieth Delhaas (56) uit Vught haar gast sterkte toe. Zij heeft zelf in de journalistiek gezeten en weet hoe moeilijk het kan zijn binnen een beperkte ruimte een samenhangend stuk te fabriceren uit het relaas van iemand die lang aan het woord is, veel onderwerpen aanroert en zich voortdurend heel genuanceerd uitdrukt.

Sije van den Bosch

Er valt in onze wereld veel te verbeteren. Aan die conclusie valt niet te ontkomen voor ieder die langer dan een kwartier met Sieth Delhaas praat over de dingen die haar bezighouden en in beweging brengen.

Dat laatste mag letterlijk worden genomen: eind oktober is zij teruggekeerd uit Amerika, waar zij enkele weken lang heeft meegedaan aan de Europese Vredestocht (European Peace Pilgrimage).

foto: Flip Franssen

Thuis is zij druk bezig met het weer oppakken van allerlei draden, waaronder die van de studie Cultuurwetenschappen. Een jaar geleden heeft zij haar propedeuse gehaald. Voorlopig gaat zij door, maar een afgebakend doel heeft zij niet voor ogen. Belangrijker dan het binnenhalen van een doctoraal diploma vindt zij het feit dat menig OU-cursus haar een scherper beeld geeft van (wan)toestanden die zij met veel inzet bestrijdt.

‘Leven in letters’ was de eerste cursus die Sieth in huis haalde. Dat gebeurde in een periode dat zij na veel schrijf-, lezingen- en cursuswerk sterk de behoefte voelde kennis bij te tanken. De afgelopen veertig jaar heeft zij veel schriftelijke opleidingen gevolgd en zij wist dat zij leren niet vervelend vond, maar nog nooit eerder voelde zij zich zo gegrepen door de stof.

Als tweede cursus koos zij ‘Het westers gezin’. Opnieuw was het raak:

‘Ik had veel aan feministische theologie gedaan en gaf daar ook cursussen over. Verder was ik betrokken bij de strijd voor het verbeteren van de positie van bijstandsvrouwen. Voor al die activiteiten was het nuttig op de hoogte te zijn van de ontstaansgeschiedenis van het gezin. De cursus gaf mij instrumenten om binnen het vrouwenwerk te gebruiken. Ik heb in die tijd nog brieven geschreven aan staatssecretaris Ter Veld en aan leden van de Tweede Kamer.’

‘Je trouwt later immers toch.’ Sieth Delhaas hoort het haar moeder nog zeggen, toen aan het eind van de jaren veertig de vraag aan de orde was naar welke school zij zou gaan. Zij had naar de hbs gekund, maar het werd de mulo. ‘Ik was toen nog niet zo strijdbaar als nu,’ zegt zij. ‘Na het examen ben ik op een kantoor gaan werken. In mijn vrije tijd volgde ik schriftelijke cursussen: steno, Engels, handelscorrespondentie en een secretaresseopleiding. Ook de opleiding journalistiek heb ik, tien jaar later, schriftelijk gedaan. Als er in die tijd een Open universiteit was geweest, zou ik mij vast aangemeld hebben.’

Toen Sieth vierendertig was en op freelance basis de nodige journalistieke ervaring had opgedaan, haalde zij informatie in huis over de opleiding voor de MO-akte geschiedenis. Via die studie hoopte zij meer gespecialiseerd journalistiek werk te kunnen krijgen. Achteraf lijkt zij verwonderd over haar besluit niet aan de opleiding te beginnen: 'Mijn belangrijkste motief was dat ik zeker achtendertig jaar zou zijn als ik klaar was met de studie. Dat vond ik te oud. Vier jaar later ben ik begonnen met de opleiding tot catecheet. Eigenlijk had ik daarvoor iedere zaterdag naar Utrecht gemoeten, maar met het oog op mijn privéomstandigheden kreeg ik toestemming om de studie schriftelijk te doen. Dat ging mij goed af. In de journalistiek had ik geleerd mij duidelijk en scherp uit te drukken.'

Sieth heeft geen universitaire opleiding gevolgd, maar noemt zichzelf toch theoloog. Tot in de jaren zestig of zeventig was de theologie voor vrouwen in de praktijk een verboden wereld. Zij kent de wereld der gereformeerden goed genoeg om te weten dat in veel gemeenten het verzet hoog zou oplopen als er een vrouw in beeld zou komen als voorganger. Zelf heeft zij geen ambities in die richting, al staat zij wel eens op de kansel. 'Ik doe dat alleen wanneer ik zeker weet dat de mensen open staan voor de dingen die ik verkondig,' zegt zij. 'Ik heb veel ervaring met cursussen en lezingen en merk het onmiddellijk wanneer dat niet het geval is. Het merendeel van mijn lezingen gaat over feministische theologie, maar ik houd ook inleidingen over vrouwengeschiedenis over vrouwen en economie. Ik kom er steeds meer achter dat alles met alles samenhangt.'

Met waardering praat Sieth Delhaas ook over de cursus 'Het ontstaan van de industriële samenleving'. Tot in de Middeleeuwen had ieder een eigen stukje grond. In de periode van de Renaissance kwam daar een eind aan met als gevolg dat velen voor een ander moesten gaan werken om brood op de plank te krijgen. De praktijk werd dat de mannen buitenshuis de kost verdienden. Hun vrouwen bleven thuis. De arbeid die zij daar verrichtten, werd nauwelijks belangrijk geacht. Er is weinig nieuws onder de zon. Nog altijd wordt bij het berekenen van het bruto nationaal produkt niet het werk meegeteld dat binnen de meeste gezinnen door vrouwen wordt verricht: eten koken, kinderen verzorgen en opvoeden, het huis netjes houden en zorgen voor schone en hele kleren.

De positie van de bijstandsvrouwen in Nederland illustreert volgens Sieth de waarde die de westerse samenleving toekent aan vrouwen. Zij mogen helpen bij het draaiende houden van de maatschappij door het scheppen van zodanige voorwaarden dat de mannen kunnen deelnemen aan het arbeidsproces en zorgen daarnaast voor toekomstige deelnemers aan datzelfde arbeidsproces. Als er sprake is van een echtscheiding, verandert de positie van de vrouw: 'Zij wordt de arbeidsmarkt op gedreven zodra zij geen man verzorgt. De duimschroeven worden in deze tijd steeds verder aangedraaid. Eerst mocht een vrouw thuis blijven tot de kinderen twaalf werden, de nieuwe Nabestaandenwet dwingt haar al eerder een werkkring te gaan zoeken. De huwelijkswetgeving is voor vrouwen zonder meer slecht. Ik vind het in een woord beangstigend dat de laatste tijd overal de winkels met bruidsjaponnen de grond uit schieten.'

In de jaren zestig en zeventig heeft Sieth Delhaas meegedaan aan de protesten tegen de oorlog in Vietnam. Later bleef zij actief binnen de vredesbeweging. Toen begin 1991 de Golfoorlog uitbrak, heeft zij veel naar het Amerikaanse tv-station CNN gekeken. Verbijsterd zag zij hoe daar nieuws werd gemaakt op een manier die de oppervlakkige kijker kon doen geloven dat er geen doden vielen en dat er zoiets bestaat als een schone oorlog. Mede om die frustratie weg te werken, besloot zij te gaan meedoen aan de **European Peace Pilgrimage**.

Deze actie met een sterk Nederlands tintje is niet alleen bedoeld als pleidooi voor een schoon milieu en voor een totaal verbod van kernwapenproeven, maar ook om de landeisen en -rechten van inheemse (Indiaanse) volken in Amerika te ondersteunen.

Onze veiligheid sinds de Koude Oorlog is betaald door de Indiaanse volken. Dat is de kern van één van Sieth Delhaas' stellingen.

Vele honderden of zelfs duizenden Indianen hebben het leven gelaten door de kanker die zij opliepen in uraniummijnen, waar zij de kost moesten verdienen nadat hun het land was afgenomen dat zij eeuwenlang hadden gebruikt. In New Mexico, Arizona en Nevada heeft zij al wandelend tientallen kraters gezien ter grootte van een flink flatgebouw, stille getuigen van de kernproeven die daar sinds de jaren veertig zijn genomen ook voor de veiligheid van West-Europa. Langs de Kleine Coloradorivier heeft zij mijnen gezien die zonder enige beschermende maatregel zijn achtergelaten toen de produktie van uranium niet meer lonend was. 'Dat ligt daar gewoon te stralen,' zegt zij, 'de mensen in de buurt hebben geen idee van de gevaren waaraan zij blootgesteld staan.'

De Amerikaanse historicus Howard Zinn heeft in een dikke studie de geschiedenis van het gewone volk beschreven. Sieth Delhaas heeft het boek gelezen en de conclusie getrokken dat 'wij Europeanen' in Amerika op een schofterige manier land in bezit hebben genomen, voorbijgaand aan het feit dat sommige streken al 30.000 jaar werden bewoond door Indiaanse volken.

Als zwaarst getroffen categorieën slachtoffers in de V.S. noemt zij: Indianen, arme Europeanen, vrouwen en zwarten. 'Hun lijken vormen de basis van de huidige Verenigde Staten,' zegt zij, en passant vermeldend, dat de OU-cursus 'Franklin D. Roosevelt en het moderne Amerika' nauwelijks aandacht besteedt aan de positie van de Indiaanse volken. 'Het is een samenleving die gebaseerd is op roof. Als ik psycholoog was, zou ik willen weten wat het voor het collectief bewustzijn van een volk betekent op zulke grond te wonen.'

